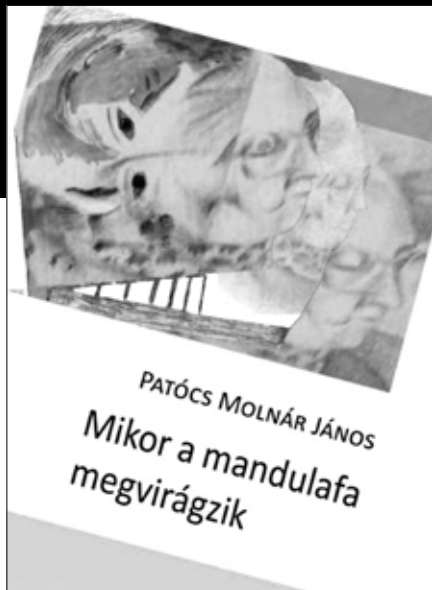

Hegedűs Imre János

A mandulafa kivirágzik

Igen erős vonzata lehet egy jó címnek. Asszociációkat kelt. Böngészésre, kutatásra kényszerít. Patócs Molnár János regénye, sorrendben ez a negyedik, ilyen. Vízbe dobott kő. A körkörös hullámok izgalmas szférákba viszik el az olvasót. Elsőként tudós püspök-költőnk, Janus Pannonius csodás verse ötlük fel az olvasóban. Ő a napfényes Itáliából tért haza a zord északra, Pannóniába, s önképét a mandulafa sorsában látta meg: „*S íme, virágzik a mandulafácska merészen a télben, / Ám csodaszép rügeit zúzvara fogja be majd! / Mandulafám, kicsi Phyllis, nincs még fecske e tájon, / Vagy hát oly nehezen vártad az ifjú Tavaszt?*” (Egy dunántúli mandulafáról) Mitológiát ismerő személy tudja, Phyllis, a trák királylány, Demophon athéni király felesége, öngyilkos lesz, mivel társa elhagyja. Sírjából mandulafa nő ki, az istenek változtatták növénné, hogy így diadal-maskodjon a halálon. Népdalainkban is gyakori metafora a mandulafa. Erdélyi, kortárs prózaírónk, Szilágyi István metafizikai erők kisugárzását véli fölfedezni abban: „*Vigyázz, domine Illés, nagyon vigyázz, virágzik a mandulafa. Ilyenkor lángolnak a fák, izzik tőle a vár köve.*” (Hollóidő) Még a fenti ismeretek birtokában is megüti, meglöki az olvasót Patócs Molnár János könyvének egy betéte. Pontosabban egy ószövetségi idézet. Az első bekezdések után érezzük, sodrása van a szövegnek, de hirtelen megtorpanunk, amikor a 46. oldalon a Prédikátor könyvének következő sorait olvassuk: „*Minden halmocskától is félnek, és mindenféle ijedelmek vannak az úton, és a mandolafa megvirágzik, és a sáska nehezen vonszolja magát, és kipattan a kapor; mert elmegy az ember az ő örökös házába, és az utcán körül járnak a sírok.*” (Prédikátor könyve 12,7, Károli-fordítás).

Közismerten a csalódások, a pesszimizmus és a kételkedés nagy gondolkodója a Prédikátor. A minden hiábavaló, a „*nincs új a nap alatt*”, és a „*vanitatum vanitas*” tételek tapadtak véglegesen alakjához. De az exegézis szakértői, a Bibliát magyarázó teológusok szerint az üdvösségtörténetben az a jelentősége a Prédikátornak, hogy több fényt követelt az ember számára, s figyelmeztet, mindenkinek el kell számolnia egyszer az Úr előtt tetteivel. Két súlyos gondolat, amikkel már az irodalmár is kezdhet valamit. A Prédikátor héber neve: Kohelet. A szó egyik jelentése: szóvivő. Ez már kulcs a kezünkben. Azt kell megvizsgálni, milyen „szóvivő” Patócs Molnár János. Előlegezni lehet már most az elismerő szót: jó szóvivő. Legnagyobb érdeme az események élénk, dinamikus elbeszélése. A bő narráció. Ő mesél, de a szereplők szubjektív véleménye, akaratát irányítja az eseményeket. Olyan gyors a témaváltás, olyan csapongó a cselekményszöveg, hogy csak fegyelmezetten, erős figyelemkoncentrációval lehet követni a történéseket. A köznapi beszéd, a köznyelvi dialógusok, a szópárbajok, a viták adekvát változatát kapjuk. Egy édesanya, név szerint Ladányi Istvánné, Vasas Erzsébet, szül. Kenéz élete négy utolsó napját meséli el. Sovány lenne ez az eseménymag, ha nem forgatná föl, s ne görgetné maga előtt Patócs Molnár János – nincs jobb szó – az erdélyi sorsot. Múlt, jelen, jövő kavargol hol kristálytisztán, hol ködösen, hol zavarosan, amiképpen a valóságban is történt, történik. Az édesanya négy gyereke (Magdolna, Sándor, Laura, Péter) a négy égtáj felé vándorol Erdélyből. Ugyanaz a sorsa az unokáknak is. Az egzisztenciális gondok gödréből és a diktatúra poklából menekül valahány. Sorvad az erdélyi magyarság, szétszóródik, kiszöknek, kitelepülnek az anyaországba, Ausztriába,

Németországba, Amerikába, Ausztráliába, sőt Új-Zélandra. Többségük meghasonlott lélekkel él más országban, más kontinensen, idegen világban. Van köztük, aki őrzi az anyanyelvét, van, aki már beolvadt, van, aki a köztes lény nyelvi nyomorát éli. Mindnyájan szenvednek amiatt, hogy az Erdélyre jellemző patriarchális családi közösség és szellem megbomlott, szétszakadt, szétfoszlott, sms, e-mail, skype, facebook lett a közlés eszköze, talán el is foglalják véglegesen az anyanyelv helyét.

Relatív az idő Patócs Molnár János könyvében. A nemzedékek élete egybemosódik, legtöbbször az édesanya emlékezetében bukkannak fel elevenek és holtak. Gyermekek, unokák, nagynénik, sógorok, szomszédok, rokonok, barát nők, munkatársak arca villan, sorsok kapcsolódnak össze, s akárcsak a szürke hétköznapiak taposómalmában, valamilyen szenvedély, indulat, rossz ösztön, féltékenység vagy éppen az önfeláldozás, a jóság fon hálót. De ez a háló inkább béklyó, mint védőburok. Nem is lehet más, a mondializmus, a globalizáció laza masszába gyúr mindenkit, átjáró ház lett a nagyvilág: „Nagybányáról hazaérkezett a csillárok árával. Lekéste az utolsó buszt haza, éhes volt, bement Nagyváradon a Transilvania étterembe. Minden havernek fizetett, a cigány neki húzta. Misiék még nem repatriáltak az NSZK-ba, náluk aludt. Fuck! Amikor végre megérkezett Ausztráliába, úgy tűnt, beindulnak a dolgai. Kanadában, az USA-ban voltak szobrai kiállításon.” (34)

De Patócs Molnár János térdig, derékig, nyakig benne él a magyar valóságban, az erdélyi, az anyaországi életben, s igyekszik hiteles krónikás lenni. Különösen Trianon brutalitása miatt keletkezett hasadékokat, repedéseket, torzulásokat leltározza, mindenekelőtt azt, hogy a politika korifeusai szándékosan tudatosan vertek éket magyar és magyar közé. Ez a legfájdalmasabb. Mint jó szociológus, jellemzi az erdélyi magyar sorsot: „Őt be akarták szervezni besúgónak, fűt-fát ígérve. Miután nem állt kötélnak, fokozatosan bezárult előtte a szakmai előrelépés, büntetésül áthelyezték román vidékre, egy évig rokkantsági nyugdíjon tengődött.” (150)

Hogy viszonyul ehhez a kegyetlen, nehéz erdélyi sorshoz az anyaország lecsúszott, félrevezetett lumpen rétege? „Egyik szobatársa, Lujza, aki csepelinek mondta magát, nemcsak meztelenül sétált, lelógatva hurkáira gusztusta-

lan csöcsit. A szája épp olyan ocsmány volt, mint a teste. ... Orbán Viktort szidta reggeltől estig. Nagyon kivolt a gúnyosan ejtett ‚román testvérekre’, akik Magyarországon is befurakodtak a zsíros állásokba. Orbán ‚színes gyöngyökért’ megvásárolja a szavazataikat. Inkább a tanügyet tenné rendbe, adna pénzt az egészségügynek, adnának olyan fizetést ..., hogy ne keressék külföldön a fiatalok a jövőjüket, fejlesztené a pesti közlekedést.” (162) Könnyű felismerni a nagyon mélyről jött beteg asszony beszédében a politikai zsargon kliséit. Azt a szomorú bla-blát, ami fertőzi a sajtót, a médiát, a közhangulatot. Itt ott talán még túl közel is hajol Patócs Molnár János a valósághoz, kilép a regényíró teremtő státuszából, emiatt a fantázia szülte szféra és a nyers valóság egyaránt jelent van. Ez a regény uralkodó tünete, jellemző vonása. Motoszkál, mocorog, vajúdik az olvasóban a szándék, keresi a könyv végső, axiómába foglalható igazságát, igazságait. Leginkább a diktatúra természetrajzát lehet kiolvasni Patócs Molnár János regényéből. Ő, aki hétpróbás erdélyi, ő, aki vakmerően szembe mert nézni a sakál arcú hatalommal, talán-talán azt keresi, azt kutatja, hogy hol keletkezik a diktatúra? Benne van az emberi természetben a despotikus vágy, hajlam, vagy a társadalom hozza létre? A Káin-bélyeg a jellemző vonás rajtunk, vagy Krisztus fénylő arca? Latolgatás ez csupán, a faj, a fajzat végső titkainak fessegetése. Patócs Molnár János válasza nem egyértelmű. De azt tudja, hogy a zord körülmények csak késleltetik, de nem törnek derékba az újjászületést. A mandulafa kivirágzik. Az utolsó sorokban teológiai vigaszt is nyújt. A Biblia szerint „...a végső elalvás egy új kalandra ébredés kapuja...”

(Patócs Molnár János: Mikor a mandulafa megvirágzik, Hungarovox Kiadó, Budapest, 2019)